

Nr 56

Utlåtande i anledning av väckta motioner om statligt stöd till vård i enskilt hem av kriminell och asocial ungdom samt angående familjevård av missanpassad ungdom m.fl.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 574 av herr *Alexanderson* och fru *Hamrin-Thorell* samt II: 690 av fröken *Elmén m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av frågan om lämplig utformning av statligt stöd till förebyggande vård i enskilt hem av asocial eller kriminell ungdom.

I de likaledes till allmänna beredningsutskottet hänvisade, likalydande motionerna I: 586 av fru *Olsson* och herr *Johan Olsson* samt II: 692 av herrar *Eriksson* i Bäckmora och *Gomé*r hemställes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i samråd med berörda huvudmän av familjevårdsfrågan, särskilt spørsmålet om ersättning till enskilda som i sina hem upptager i motionerna åsyftade människor, enligt i motionerna angivna grunder.

Utskottet har upptagit motionerna till samtidig behandling.

I motionerna I: 574 och II: 690 anföres, att brottsligheten i Sverige under de sista årtiondena stadigt ökat, vilket även gäller ungdomsbrottsligheten. För att komma till rätta med denna utveckling spelar den individuellt förebyggande verksamheten en stor roll. Den lämpligaste formen är därvid i många fall placering i fosterhem, medan däremot fostran på ungdomsvårdsskola inte bör tillgripas annat än som en sista utväg. Det stöter emellertid ofta på svårigheter att finna lämpliga fosterhem, emedan de erbjudna fosterlönerna är för knappt tillmätta och icke står i rimlig proportion till de insatser, som måste begäras av fosterföräldrarna.

Kommunerna har att stå för kostnaderna för fosterhemsplacering. För att stimulera till anskaffande av och placering i fosterhem bör det övervägas om inte staten borde bidra till kostnaderna. I den mån därigenom vård på ungdomsvårdsskola kan undvikas gör staten en betydande besparing. Frågan hur ett statligt stöd bör konstrueras erbjuder dock vissa praktiska svårigheter att lösa — bl. a. när det gäller gränsdragningen mellan de slag av vård stat respektive kommun bör bekosta. Frågan om statligt stöd bör därför utredas.

I motionerna I: 586 och II: 692 anföres, att samhället måste ägna sig åt en effektiv kriminalpolitik, så att de barn och ungdomar, som inte får en

Bihang till riksdagens protokoll 1965. 11 saml. Nr 56

tillfredsställande uppfostran av sina föräldrar likväl kan erbjudas en uppväxtmiljö som gör dem till goda medborgare. Samhället måste vidare sörja för att de missanpassade på ett friktionsfritt sätt inpassas i samhällsgemenskapen. Därför bör man i görligaste mån söka placera dem i enskilda hem för s. k. familjevård.

En viktig fråga är därvid den om ersättningen till dem som mottager missanpassad ungdom i sina hem. Vården medför i allmänhet betydande kostnader för vårdaren. En ersättningshöjning skulle minska rådande svårigheter att anskaffa tillräckligt antal hem för sådan vård.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från socialstyrelsen, som hänvisar till stadgandet i barnavårdslagen, att den som är omhändertagen för samhällsvård i första hand bör placeras i enskilt hem. Styrelsen prövar i varje enskilt fall anmälan från barnavårdsnämnd om intagande i ungdomsvårdsskola och om styrelsen finner, att den unge icke bör placeras i sådan skola, rekommenderas barnavårdsnämnden att föranstalta om vård i fosterhem.

Barnavårdskommunen har att svara för ersättningen till fosterhemmet, men barnavårdslagen innehåller inga bestämmelser om ersättningens storlek. Tidigare har en taxa följts, som utarbetats av Socialvårdsförbundets taxedelegation och avsett reglera ersättningen kommunerna emellan. Taxan var förra året 100 kr. per månad för friska, normala barn, men för svårplacerade barn och ungdomar kunde ersättningen uppgå till 500 å 600 kr. per månad. Taxedelegationens uppgift har numera övertagits av kommunförbunden och en ny taxa är under utarbetande.

Styrelsen har i sina råd och anvisningar i socialvårdsfrågor uttalat, att det icke kan vara rimligt, att samhället genom att betala fosterlöner, som ej täcker de verkliga utgifterna för barnet, övervältrar en del av sina barnavårdskostnader på de personer, vilka som fosterföräldrar gör en personlig insats inom samhällets barnavård.

Styrelsen erinrar vidare om den verksamhet, som de hos länens socialvårdsförbund anställda barnavårdsombuden bedriver. De har att vara barnavårdsnämnder och barnavårdsinstitutioner behjälpliga vid anskaffande av fosterhem och de verkar också för att skälig ersättning skall utgivas till fosterföräldrarna. Styrelsen själv strävar efter en utvidgning av vården i enskilda hem och söker beakta önskemålen om skälig ersättning.

I vissa län beviljar landstingen anslag till familjevård för missanpassade barn och ungdomar. År 1963 utgav 13 landsting omkring 350 000 kr. för detta ändamål. Landstingens verksamhet på området ökar stadigt och synes i väsentliga delar motsvara det statliga stöd till den kommunala fosterbarnsvården, som motionärerna föreslår. En fortsatt ökning av detta stöd samt upplysningsverksamhet och kontroll av att barnavårdsnämnderna följer lagens föreskrifter kan förväntas leda till en fortsatt utbyggnad av fosterhemsvården.

Socialstyrelsen anser någon särskild utredning icke vara erforderlig.

Utskottet

I motionerna hemställas om utredning av vissa frågor rörande familjevård för missanpassad ungdom, särskilt då spörsmålet om ersättning till fosterfamiljerna.

Några delade meningar torde inte råda om värdet av att barn och ungdomar som omhändertagits för samhällsvård blir placerade i för ändamålet lämpliga enskilda hem. I barnavårdslagen har också uttryckligen stadgats att denna vårdform hör tillämpas i första hand. Det är då självfallet angeläget att inplaceringen i enskilda hem av de här ifrågavarande kategorierna barn och ungdomar skall kunna ske på villkor som stimulerar lämpliga familjer att ställa sig till förfogande för ändamålet. Härvidlag torde frågan om ersättning till familjerna spela en icke oväsentlig roll.

Det åligger kommunerna att sörja för sin barnavård och svara för de härmed förenade kostnaderna. Under vissa i barnavårdslagen angivna förutsättningar kan emellertid ungdom omhändertagas för vård på ungdomsvårdsskola. Kostnaderna för denna vårdform bestrides av staten även då vården sker utom skolan och eleven överlämnas till enskilt hem. Beträffande kommunernas ersättning till vårdhem må i övrigt framhållas att barnavårdslagen icke innehåller några föreskrifter angående ersättningens storlek. En viss taxa till ledning för reglering av ersättningar kommunerna emellan har emellertid på sin tid utarbetats av Socialvårdsförbundet. Förbundets uppgifter i dessa hänseenden har numera övertagits av kommunförbunden, vilka avser att framlägga förslag till en ny taxa. Förslaget innebär bl. a. en höjning av tidigare minimibelopp. Det bör också uppmärksammas att även vissa landsting anslagit medel för vård i enskilda hem — år 1963 utbetalade tretton landsting tillhopa 350 000 kronor för detta ändamål. Till jämförelse kan nämnas att år 1961 utbetalades 103 000 kronor av fyra landsting.

Motionärerna betonar som ovan antytts vikten av att ersättningarna till fosterfamiljerna ökas, därvid i motionerna I: 574 och II: 690 mot bakgrunden av vissa kritiska synpunkter på kommunernas insatser direkt utsäges, att staten bör iklåda sig kostnaderna härför.

Såvitt utskottet kunnat bedöma torde det för de myndigheter som är verksamma för en vidgad användning av vård i enskilda hem stå klart att fosterfamiljerna såsom framhållits i det betänkande som ligger till grund för vår barnavårdslag bör få alla skäligena omkostnader för de vårdade täckta. Utskottet åsyftar härmed förutom barnavårdsnämnderna bl. a. länsstyrelserna, som är tillsynsmyndigheter över barnavårdsnämnderna och utövar denna tillsyn i första hand genom barnavårdskonsulenterna, socialstyrelsen, som är central myndighet för barnavården och genom råd och anvisningar och på annat sätt är verksam på området, samt barnavårdsombuden hos länsens socialvårdsförbund. Enligt utskottets mening är ersättningarna till fosterfamiljerna i många kommuner icke av tillfredsställande storlek. De

lättnader i fråga om kommunernas ekonomi som det nedan berörda skatteutjämningsystemet kan innebära ävensom de ökade insatserna från landstingens sida torde emellertid kunna möjliggöra en generösare behandling av ersättningsfrågorna och därmed förbättrade förutsättningar för en utbyggnad av familjevården. Vad beträffar frågan om statligt bidrag till kostnaderna för kommunernas åligganden må erinras om att som ett led i statsmakternas strävanden att förenkla och rationalisera förvaltningen olika slag av statsbidrag till kommunerna under senare år blivit avlösta eller avskaffade. Årets riksdag har godkänt ett i proposition nr 43 framlagt förslag angående kommunal skatteutjämning m. m. Riksdagen har härigenom beslutat bl. a. att vissa speciella bidrag till kommunerna skall avlösas och att på så sätt disponibla medel skall överföras till det allmänt skatteutjämnande bidragssystemet. I andra lagutskottets utlåtande nr 73 över vid årets riksdag väckta motioner rörande skolskjutskostnaderna för skolbarn som omhändertagits för samhällsvård och placerats i enskilda hem inom annan kommun än hemkommunen anföres synpunkter helt i linje med riksdagens nyssnämnda ställningstagande. Utskottet erinrar således bl. a. om införandet av det allmänt skatteutjämnande systemet och finner inte motiverat att införa en särskild reglering i enlighet med motionsförslaget.

Allmänna beredningsutskottet behjärtar motionärernas syfte att få till stånd ett förbättrat ekonomiskt stöd till vården i enskilda hem av omhändertagna barn och ungdomar. Med hänsyn till det läge vari frågan om statliga bidrag till kommunerna nu befinner sig anser utskottet det likväl icke böra ifrågakomma att införa ett nytt bidrag enligt motionärernas förslag, särskilt som ett sådant bidrag uppenbarligen skulle medföra svårlösta praktiska och administrativa problem. Utskottet får därför hemställa,

att de likalydande motionerna I: 574 och II: 690 samt de likalydande motionerna I: 586 och II: 692 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 30 november 1965

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sörlin, Oscar Carlsson*, Hedlund, Axel Kristiansson, fru Hamrin-Thorell*, fru Hultell*, fru Olsson*, herrar Helge Karlsson, Wååg, Torsten Hansson, Blomquist och Kilsmo*;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herr Skoglösa, fru Jäderberg, herrar Hamrin i Kalmar, Svensson i Kungälv*, Lundmark, Wikner, Börjesson i Glömminge*, Nilsson i Bästekille, Westberg, fru Ekroth och herr Thylén*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Skoglösa*, *Axel Kristiansson*, fru *Hamrin-Thorell*, fru *Olsson*, herrar *Kilsmo*, *Hamrin* i Kalmar, *Börjesson* i Glömminge och *Westberg*, vilka ansett,

A) att det avsnitt i utskottets utlåtande som börjar med orden »Såvitt utskottet kunna bedöma» och slutar med orden »får därför hemställa» bort ersättas med text av följande lydelse:

Värdet av individuell förebyggande verksamhet för ungdomar som gjort sig skyldiga till asocialitet eller kriminalitet är oomtvistat. Genom att i god tid innan den unge blivit svårare belastad omplacera honom till vård i fosterhem torde man ha goda möjligheter att rädda honom från att bli ytterligare kriminellt eller asocialt belastad. För att säkerställa att tillräckligt antal goda fosterhem står till buds är det angeläget att fosterhemmen får en tillfredsställande ersättning. Erfarenheterna visar emellertid att ersättningarna i många kommuner är otillfredsställande. Landstingen har visserligen på senare år gjort ökade insatser på detta område. Enligt utskottets mening torde dessa insatser emellertid inte vara tillräckliga för att uppnå syftet att i så stor utsträckning som möjligt kunna på ett tidigt stadium placera de unga i goda fosterhem. Inte heller kan det anses riktigt att lägga över statens ansvar härvidlag på landstingen. I motionerna I: 574 och II: 690 har här pekats på att statliga bidrag borde utgå till kommunerna för denna vård. Som det nu är står staten för kostnaderna för vården på ungdomsvårdsskolorna samt för familjevård av på ungdomsvårdsskolor intagna elever, men inte för familjevård av de unga som ännu inte blivit intagna på ungdomsvårdsskola. Utskottet delar motionärernas uppfattning att staten bör träda in och lämna bidrag till kommunerna för den familjevård som sker i förebyggande syfte. Härigenom åstadkommes större förutsättningar att nå det primära målet, nämligen att i tid rädda ungdomarna från att bli svårare kriminellt eller asocialt belastade. Men även en rent ekonomisk vinst torde enligt utskottets uppfattning åstadkommas. Familjevård ställer sig billigare än vård på ungdomsskola, och genom ökad familjevård undvikes sannolikt i stor utsträckning ett senare omhändertagande på ungdomsvårdsskola.

Visserligen har riksdagen antagit ett system för kommunal skattutjämning, syftande till att avlösa de specialdestinerade bidragen till kommunerna. I detta fall är det enligt utskottets mening emellertid fråga om ett socialt problem av så stor vikt att ett statligt stöd till verksamheten är väl motiverat. Enligt utskottets uppfattning bör därför en utredning komma till stånd angående familjevården, varvid ersättningsfrågan särskilt bör beaktas, i syfte att framlägga förslag till statligt stöd till familjevård av kriminell eller asocial ungdom.

B) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av motionerna I:574 och II:690 samt I:586 och II:692 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande familjevård i förebyggande syfte av asocial eller kriminell ungdom samt om förslag till ett lämpligt utformat statligt stöd till denna verksamhet.